

Družinsko branje v Mestni knjižnici Kranj

Ključne besede: družinsko branje, bralna kultura, strokovna predavanja v splošni knjižnici

Uvod

»V družini pridobiva otrok svoja prva spoznanja o svetu, ki ga obkroža. Starši mu najprej kažejo ljudi in predmete, jih poimenujejo in o njih govorijo, z otrokovim odraščanjem pa uporabljajo vedno več načinov, da mu predstavijo svet. Eden od načinov, s katerim starši poskušajo doseči, da bo otrok bolje spoznal svoje okolje in ga razumel, je tudi branje knjig. Branje otrokom v družinskem okolju imenujemo družinsko branje. Otroku lahko berejo starši, starejše sestre in bratje, stari starši ali drugi odrasli, ki živijo v sestavljeni družini. Za družinsko branje je značilno, da poteka med dvema rodovoma (generacijama)«. (Knaflič, 2013, str. 6)

Vsebinska zasnova in namen projekta Družinsko branje

»Da bi otrok postal pravi bralec, potrebuje starše oziroma starejše bralce, ki otroku že v rani mladosti berejo, jih poslušajo, se z njimi pogovarjajo o branju, kupujejo ali izposojajo knjige, sodelujejo z njihovimi učitelji in so jim za zgled odraslega bralca in zanimanja za knjige.« (Kropp, 1993, str. 2)

Namen projekta MKK *Družinsko branje* je spodbujati, razvijati in utrjevati pismenost ter splošno bralno kulturo med družinskimi člani, mladim privzgojiti veselje in potrebo po branju, spodbujati ustvarjalnost, omogočiti smotno preživljanje prostega časa in povečati število aktivnih članov knjižnice.

Projekt je namenjen predvsem spodbujanju branja v družini, tudi razširjeni, tako da starejši berejo mlajšim (otroci od 2. do 8. leta). Starejši otroci, ki že sami berejo, to počnejo skupaj s starši. Projekt smo zasnovali v MKK julija 2014 in bo potekal do konca julija 2015. V projekt so poleg osrednje vključene tudi krajevne knjižnice, in sicer v Šenčurju, Naklem, Cerkljah na Gorenjskem, na Jezerskem, v Preddvoru in Stražišču. Izbor gradiva je primeren za starostno stopnjo do osem let, izbrano pa je tako izmed poučnih kot tudi leposlovnih del. Pri izdelavi seznama smo izbirali med priporočenimi in nagrajenimi knjigami (zlata hruška) s

kakovostnimi besedili in ilustracijami. Seznam priporočenega branja je v začetku projekta vseboval 200 leposlovnih in poučnih naslovov slikanic slovenskih in tujih avtorjev.

Za sodelujoče družine v projektu je knjižnica natisnila *družinsko bralno knjižico*, ki vsebuje razpredelnico, kamor družina vpiše seznam sodelujočih članov v projektu družinskega branja.

Družinski člani, ki sodelujejo pri akciji Družinsko branje:

Ime in priimek:	Članska izkaznica:

Razpredelnica 1: Primer razpredelnice, ki služi za vpis sodelujočih družinskih članov

Za sodelovanje v projektu ni nujno, da so vsi člani družine tudi člani knjižnice. Pogoj za sodelovanje v bralnem projektu je le, da je v knjižnico vpisan eden izmed članov družine (vsi otroci imajo v MKK do svojega osemnajstega leta brezplačno članarino). V knjižnici so dosegljivi pravila sodelovanja, strokovni prispevek dr. Livije Knaflič (2013, str. 4–12), seznam knjig in kuponi. Vsaka družina lahko prejme eno družinsko bralno knjižico. Ko družina prebere deset knjig, na priloženem kuponu v knjižnici odgovori na vprašanja in oceni prebrane knjige. Nato izpolnjeni kupon izreže in ga prinese v knjižnico. Za vsak pravilno izpolnjen kupon prejme nagrado. Družina lahko v tem obdobju, ko sodeluje pri projektu *Družinsko branje* dobi toliko nagrad, kolikor je družinskih članov, ki poslušajo in/ali berejo. Pravilno rešene kupone shranimo in tako vodimo evidenco o prebranih knjigah.

Finance in število zaposlenih, ki sodelujejo pri projektu Družinsko branje

Projekt *Družinsko branje* je v celoti financiran iz lastnih prihodkov in bo trajal predvidoma eno leto, toda glede na odličen odziv sodelujočih družin načrtujemo njegovo nadaljevanje. Pri projektu sodeluje skupaj trinajst zaposlenih in direktor.

Didaktična zasnova projekta Družinsko branje

Cilj projekta *Družinsko branje* je razvijanje bralne pismenosti ter širjenje bralne kulture s pomočjo kakovostne leposlovne in poučne literature, spoznavanja slovenskih in tujih avtorjev in ilustratorjev, druženje in kakovostno preživljanje prostega časa. Pri zasnovi projekta smo upoštevali vse vidike branja: vrednotenje slikanic, razvoj domišljije in ustvarjalnosti, širjenje besedišča in opismenjevanja ter vzgojni vidik s pomočjo kakovostnih slikanic. Gradivo je v knjižnici zbrano na enem mestu, saj si tako otroci, starši, stari starši oziroma otrokovi skrbniki laže zagotovijo knjige s priporočenega seznama, ki je naveden v družinski bralni knjižici. Knjige so na voljo v posebni starinski omari, ki jo uporabnik v knjižničnem prostoru hitro opazi, ker se razlikuje od siceršnje opreme v knjižnici. Tako uporabniki točno vedo, kje je v knjižnici kotiček za *Družinsko branje*. Gradivo v omari je urejeno le po abecedi avtorjev, ne pa tudi po posameznih skupinah (pravljice, zgodbe, pesmi, uganke itd.). Otroci si z obiskovanjem knjižnice širijo duhovno obzorje, ob tem pa spoznavajo tudi druge dejavnosti v knjižnici, kot so npr. pravljичne urice, ustvarjalne delavnice, kviz ter drugi zanimivi in poučni dogodki ali prireditve.



Sliki 1 in 2: Kotiček za *Družinsko branje* na otroškem oddelku MKK (Arhiv MKK) in logotip projekta

»Če ima predšolski otrok priložnost brskati po knjigah, bo že pred vstopom v šolo spoznal veliko črk in njihove različne oblike (majhne in velike, pisane in tiskane). Prav tako si bo pridobil vedenje o pismenosti, na primer, da lahko zapišemo vse, kar govorimo, da za vsak glas obstaja znak, to je črka, da pri nas pišemo od leve proti desni in od zgoraj navzdol ipd. Mimogrede bo pridobil še veliko drugega znanja, ki ga bo bolj pripravilo za učenje branja in pisanja. Branje otroku je koristno tudi drugim družinskim članom. Med branjem obnavljajo in bogatijo svoje znanje, o prebranih vsebinah se lahko pogovarjajo vsi v družini. Otroci radi

posnemajo svoje starše, če vidijo brati svoje starše, bodo tudi sami posegli za branjem.«
(Knaflič, 2013, str. 8)

Nagrada za pridne bralce

Vsaka družina, ki v knjižnico prinese pravilno izpolnjen kupon, dobi nagrado. Sodelujoče družine smo želeli tudi nagraditi, ker želimo, da sodelovanje v projektu *Družinsko branje* in samo knjižnico ohranijo v trajnem spominu. Za nagrado smo izbrali okrasne blazine, ki so uporabne za vso družino. Poslikane so z različnimi motivi, ki so delo oblikovalke Špele Trobec. Izbrali smo devet motivov: mama, oče, babica, dedek in motivi z otroki (dve deklici, dva fanta in dojenček). Motivi tako simbolizirajo slehernega beročega/poslušajočega člana v družini.



Slika 3. Nagrade za pridne bralce: okrasne blazine (Arhiv MKK)

Odziv uporabnikov in članov na projekt Družinsko branje

Sprva je bil naš cilj povabiti in pridobiti sto družin, ki bi sodelovale v bralnem projektu. Glede na to, da smo že v pol leta presegli število sodelujočih družin, si upamo trditi, da smo v projektu zastavljene cilje dosegli. Po nekaj mesecih smo k prvotnemu naboru knjig (200), dodali še sto novih, saj je bilo povpraševanje zelo veliko. Po zadnjih podatkih (januar 2015) pri projektu sodeluje 275 družin s 1170 sodelujočimi člani, ki so prebrali 4840 knjig. Število sodelujočih beležimo tako v MKK kot v njenih organizacijskih enotah. V začetku projekta se je odzivnost uporabnikov iz dneva v dan povečevala, ljudje so se zelo zanimali za informacije o projektu, s tem pa smo pridobili tudi več bralcev in novih članov knjižnice. Sčasoma se je število novih članov nekoliko zmanjšalo, pri čemer pa je treba upoštevati tudi posebne značilnosti posameznega okolja, v katerem knjižnica oziroma njena organizacijska enota deluje, npr.:

- delež posameznih ciljnih skupin uporabnikov,

- druge posebnosti svojega okolja.

Promocija projekta Družinsko branje

Za doseganje zastavljenih ciljev projekta je zelo pomembna njegova promocija oziroma načini, kako ustrezno nagovoriti posamezne ciljne skupine uporabnikov in jih privabiti k sodelovanju. S projektom *Družinsko branje* smo informirali šole, vrtce in druge kulturne ustanove na območju delovanja knjižnice. Na otroškem oddelku MKK smo obesili plakate z motivom *Družinskega branja* in oblikovali nalepke, ki usmerjajo h kotičku Družinsko branje. Izdelali smo tudi pripone, ki jih uporabniki prejmejo ob pridružitvi k projektu. Vsak mesec natisnemo knjižice z aktualnim programom prireditev in drugih dejavnosti v MKK. Knjižica med drugim vsebuje tudi rubriko spodbujamo branje, ki bralce redno nagovarja k sodelovanju v projektu *Družinsko branje*. Oblikovali smo letake in plakate (TAM – TAM), ki jih je možno videti v Kranju in njegovi okolici. Projekt je bil najširši javnosti predstavljen tudi na Radiu Kranj, Radiu Gorenc, Radiu Sora ter v tiskanih medijih, npr. v revijah *Kranjčanka* in *Jana*, prilogi časopisa *Dnevnik – reviji Nika*, na spletni strani Mladinske knjige (*Cicido* – v vrtcu in doma), na spletni strani MKK www.mkk.si, na portalu za otroke *Modri pes* <http://www.modripes.si/> ter na družabnih omrežjih, kot sta Facebook in Twitter.

Projekt *Družinsko branje* je oktobra 2014 na mednarodnem strokovnem srečanju »Knjižnica – igrišče znanja in zabave« v Karlovcu (Hrvaška)¹ predstavil direktor MKK, Viljem Leban.

Vzgoja in branje

V okviru projekta *Družinsko branje* enkrat mesečno organiziramo strokovna predavanja s področja bralne kulture. Namenjena so staršem, učiteljem, vzgojiteljem in drugim strokovnim delavcem. Predavatelje izbiramo med strokovnjaki s področja vzgoje in bralne kulture.

Organizirali smo že naslednja predavanja:

- Slovenija – dežela legend (Dušica Kunaver, 20. 11. 2013),²
- Vaši otroci si zaslužijo dobre knjige (Ida Mlakar, 23. 12. 2013),
- Kako beremo otrokom (Irena Matko - Lukan, 20. 1. 2014),
- Lutka in knjiga (Jelena Sitar, 3. 2. 2014),
- Z igro do pismenosti (dr. Livija Knaflič, 24. 3. 2014),

¹ Mednarodno strokovno srečanje je organizirala Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto v sodelovanju z Gradsko knjižnico »Ivana Gorana Kovačiča (2.–3. 10. 2014).

² Od leta 2013 v Mestni knjižnici Kranj poteka sklop predavanj z naslovom Vzgoja in branje, ki so namenjena staršem ter strokovnjakom s področja vzgoje in bralne kulture. V letu 2014 smo predavanja vključili v projekt Družinsko branje, s katerim smo želeli spodbuditi branje v družini (ko starejši berejo mlajšim) in ponuditi zanimiv ter kakovosten program za učitelje, vzgojitelje in starše.

- Vaši otroci si zaslužijo dobre knjige (Ida Mlakar, 14. 4. 2014),
- Televizija sporoča: branje je izziv! (mag. Martina Peštaj, 12. 5. 2014),
- Voice up! (bodite slišni) (Barbara Camille Tanze, 20. 10. 2014),
- Družinsko branje (Tilka Jamnik, 17. 11. 2014),
- Disleksija ali »to presneto branje in pisanje« (Alenka Zupančič Danko, 15. 12. 2014),
- Branje leposlovja kot spodbuda za spoznavni in osebni razvoj (Meta Grosman, 15. 1. 2015),
- Temelji angleščine po mavrični bližnjici (Dušica Kunaver, 16. 2. 2015)
- Zakaj v času elektronskih medijev brati leposlovje? (Darka Tancer Kajnih, 16. 3. 2015).

Obisk strokovnih predavanj

Pri organizaciji strokovnih predavanj smo se v začetku soočili z manjšimi težavami. Sprva predavanja namreč niso bila zadovoljivo obiskana, tudi zato ker so nagovarjala ožjo ciljno skupino uporabnikov. V nadaljevanju smo se zato še bolj premišljeno lotili izbora ustreznih tem, zanimivih in prepoznanih predavateljev, hkrati pa smo okrepili tudi promocijske aktivnosti. Izdelali smo letake, jih razdelili šolam in vrtcem z namenom, da pri pedagoških delavcih (učiteljih in vzgojiteljih) spodbudimo zanimanje za tovrstna strokovna predavanja. Starše smo k sodelovanju vabili neposredno v knjižnici in prek različnih medijev (radio, splet, pošta, plakati po mestu itd.). Odziv obiskovalcev se je povečal, ker so bila vsa izbrana predavanja kakovostna in izvirna. Ob koncu vsakega predavanja se vedno razvije tudi razprava. Ugotavljamo, da smo s tem v knjižnico uspeli pridobiti v projektu načrtovano ciljno občinstvo: učitelje, vzgojitelje, profesorje in seveda starše.

Sklep

Projekt *Družinsko branje* je bil zasnovan v želji, da družini približamo branje knjig tako, da bi v njem sodelovali vsi družinski člani, zlasti najmlajši, ki se tako že zelo zgodaj spoznajo s knjigo, saj je branje najpomembnejša socialna sposobnost, ki je otroku potrebna tako v šoli kot pri igranju. (Kropp, 1993, str. 20) V MKK smo s projektom hoteli poudariti pomen družinskega okolja in vpliva družinskih članov na otrokovo branje, saj je v splošnem družbenem interesu, da njihovi otroci postanejo bralci za vse življenje.

Literatura

Haramija, D., Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.

Knaflič, L. (2013). *Družinsko branje*. V: Družinsko branje. Kranj: Mestna knjižnica Kranj.

Kropp, P. (1993). *Vzgajanje bralca – Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.